

(наслідок) стає самостійним і впливає на розуміння і трактування вихідного повідомлення (причини), змінюючи його.

Мережева структура, інтерактивність, свобода вибору джерел інформації в Інтернеті створюють нові умови для зміни механізму передачі ідей, який тепер залежить від кожного користувача і вимагає безпосередньої участі. Інтернет-меми, розміщені на одному з інтернет-ресурсів одночасно, можуть бути ніяк не пов'язані між собою та відображати різні аспекти соціального життя. Випадкові образи змішуються в інтернет-мемах у довільному порядку, проте користувач сприймає їх одночасно, що дозволяє за допомогою мемів транслювати певну ідеологію, включаючи у в світогляд реципієнта загальне розуміння певної трактовки традицій, історії, новин тощо, тобто просувати ідеологічні точки зору і транслювати їх в масову свідомість.

Список літератури

1. Будовская Ю.В. Меметический подход к изучению принципов распространения информации в социальных сетях и социальных медиа : дисс. канд. филологических наук : 10.01.10 / Будовская Юлия Валерьевна. – М., 2013. – 200 с.
2. Блекмор С. Сила мимов [Интернет ресурс] / С. Блекмор. – Режим доступа : <http://www.susanblackmore.co.uk/Articles/SciAm00Russian.htm>. – Название с экрана.

3. Рашкофф Д. Медиавирус! Как попкультура воздействует на сознание [Интернет ресурс] / Д. Рашкофф – Режим доступа : <http://mediavirus.narod.ru/02.html>. – Название с экрана.

4. Томас Б. Руководство по мемам : путеводитель пользователя по вирусам сознания (Версия 1.1) [Интернет ресурс] / Б. Томас – Режим доступа : <http://asocial.narod.ru/material/memes.html>. – Название с экрана.

5. Фролов Б. [Интернет ресурс] / Б. Фролов – Режим доступа : <http://journal.mrsu.ru/wp-content/uploads/2013/11/Frolov.pdf>.

6. Бек Д. Спиральная динамика. Управляя ценностями, лидерством и изменениями в XXI веке / Д. Бек, К. Кован. – М. : Открытый Мир, 2010. – 424 с.

7. Савицкая Т. [Интернет ресурс] / Т. Савицкая – Режим доступа : (http://infoculture.rsl.ru/NIKLib/althome/news/KVM_archive/articles/2013/03/2013-03_r_kvms3.pdf)

8. Дацкевич І. Феномен массовой культуры [Интернет ресурс] / І. Дацкевич – Режим доступа : <http://www.promegalit.ru/publics/php?id=5914>. – Название с экрана.

9. Левинсон Дж. К. Как прорвать маркетинговую блокаду [Интернет ресурс] / Левинсон Дж. К. – Режим доступа : <http://www.marketing.spb.ru/lib-comm/advert/meme.htm>. – Название с экрана.

10. Ороховська Л. Критична традиція дослідження медіа культури : франкфуртська школа / Л. Ороховська // Вісник Національного авіаційного університету. Серія : Філософія. Культурологія. – К. : НАУ, 2014. – № 2(20). – 136 с.

11. Пода Т. Маніпуляція як спосіб трансформації суспільної свідомості / Т. Пода // Вісник Національного авіаційного університету. Серія : Філософія. Культурологія. – К. : НАУ, 2014. – № 2(20). – С. 49.

12. Луман Н. Невероятность коммуникации [Интернет ресурс] / Н. Луман – Режим доступа : <http://www.vitos-mf.narod.ru/library/sociology3.htm>. – Название с экрана.

Т.А. Пода

ИНТЕРНЕТ-МЕМЫ КАК ФЕНОМЕН ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА

В статье проанализирован один из современных феноменов интернет-коммуникации – интернет-мем. Уделяется внимание анализу коммуникативной функции интернет-мемов.

Ключевые слова: информационное общество, коммуникация, интернет-мем, мем.

T. Poda

INTERNET-MEMES AS A PHENOMENON OF INFORMATION SOCIETY

The article analyzes one of the modern phenomena of Internet communication – Internet meme. Attention is paid to the analysis of the communicative function of Internet memes.

Keywords: information society, communication, Internet meme, mem.

УДК 291.11

О.М. Сідоркіна

ГУМАНІЗМ І ГУМАННІСТЬ КУЛЬТУРИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Національний авіаційний університет

Анотація. У статті розглядаються питання співвідношення гуманістичної спрямованості та глибини гуманності сучасної культури в умовах інформаційного суспільства.

Ключові слова: культура, гуманізм, гуманність, інформаційне суспільство, суспільство споживання, мозаїчність культури, комунікація.

Вступ

Культура завжди виступає як невід'ємна складова життя суспільства. З філософської точки зору кожна людини є носієм певної культури, певних соціальних норм і правил, втілених у ній, оскільки людина є істотою суспільною. Будь яке суспільство, незалежно від рівня свого розвитку, завжди створює свою культуру як певну сукупність матеріальних і духовних цінностей разом із засобами їх виробництва. А ступінь розвиненості культури знаходиться в залежності від конкретного етапу суспільного розвитку та умов і

можливостей, які є в наявності у людства. Якісно новим етапом суспільного розвитку та розвитку культури є сучасний історичний етап, якому притаманні край непрості і суперечливі процеси.

Аналіз досліджень і публікацій

Різним аспектам культурних процесів в умовах сучасного інформаційного суспільства присвячена велика кількість наукових праць як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників. З появою нових рис постіндустріалізму в розвитку традиційного індустріального суспільства, вони стали об'єктом наукової уваги

низки відомих філософів і суспільствознавців, що одними із перших дали їхній аналіз та зробили прогнози подальшого розвитку виявлених тенденцій. Це, насамперед, роботи В. Біблера, Дж. Белла, Г. Маркузе, Э. Тоффлера та ін. [1; 2; 9; 15], де проаналізовано різні аспекти проблеми: трансформації у структурі продуктивних сил і виробничих відносин, поширення інформації, нова роль інституціалізованого наукового знання та його взаємозв'язки із сферою ідеології і політики, нові явища в духовній і, зокрема, релігійній культурі. Також проблеми деструктивних явищ у комунікації, стану масової культури і масової свідомості в умовах інформаційного суспільства знайшли відображення і в низці сучасних публікацій [4; 5; 6; 10; 12; 13; 16].

Постановка завдання

З огляду на достатньо широкий дискурс проблем сучасної культури, ми вважаємо за потрібне звернути увагу на ті істотні, з нашої точки зору, процеси, які відбуваються в західному постіндустріальному культурному середовищі в умовах загальної несталості соціально-економічних і політичних структур, можливостей і тенденцій взаємовпливу різних культурних традицій за допомогою новітніх засобів комунікації. Тому метою статті є розгляд питань, пов'язаних із співвідношенням гуманістичної спрямованості та глибини гуманності сучасної культури в умовах інформаційного суспільства, його протиріч і викликів.

Основна частина

Культура, яка виникла разом із появою людського суспільства, в процесі свого розвитку проходить цілу низку фаз і стадій, проявляючись, насамперед, у різних історичних типах. Ці історичні типи культури співвідносяться із основними історичними типами суспільства, які ґрунтуються на еволюції його соціально-економічного базису. Тому важливим питанням є виділення основних рис сучасної фази культурного розвитку. Із широкого кола змісту сучасної культури ми зупинимось на окремих аспектах, пов'язаних із дискурсом її гуманності.

Насамперед, слід вказати на загострення міжцивілізаційних протиріч, що з найбільшою гостротою проявляються в духовній сфері, де стикаються протилежні ідеології. Справа в тому, що сучасні традиційні культурні системи не мають змоги запропонувати світу широких позитивних програм, які б відповідали глибинним потребам більшості людей і спонукали б їх до соціальної активності у конструктивному руслі. Так західна парадигма європоцентризму по багатьох показниках вже не відповідає тим викликам, які дедалі частіше збуджують звичний ритм життя. Треба пам'ятати, що саме складовою західної моделі культури стало формування так званого «суспільства споживання» з його «одномірною людиною» (за Г. Маркузе), де матеріальні статки увійшли в протиріччя із серйозною кризою духовного життя, що знайшло свій прояв у поширенні різноманітних соціальних вад. Причиною цього є те, що сучасна неоліберальна концепція ринкової економіки та відповідна їй антропологічна модель передбачає необхідність пригнічення природних людських інстинктів, зокрема інстинктів солідарності та співчуття, що суперечить і соціальній, і біологічній при-

роді людини, а «його штучне стримування слугувало важливою причиною тяжких соціальних душевних хвороб (наркоманія, психози) та періодичних руйнівних спалахів повернення до групової солідарності спотвореної форми у вигляді фашизму й крайнього націоналізму» [7, с. 181].

Відчуженість і загубленість сучасної людини у безмежному світі в духовному аспекті були помічені і глибоко проаналізовані у філософії екзистенціалізму з позицій граничного антропоцентризму. Убачаючи сутність людини в усвідомленні нею власної індивідуальності (своєрідного мікрокосму), їй протиставляється зовнішній світ умовностей, знеособлення та функціональності. Тому відбувається розчинення унікальної людської особистої екзистенції в практичному функціональному світі (акосмізм людини). У цих умовах необхідним є певний психологічний атрибут дійсної екзистенційної сутності людини, як «спосіб подолання її сучасної відчуженості та утвердження її певної онтологічної цілісності» (Г. Марсель) із надприродним [8, с. 45]. Роль такого психологічного атрибуту часто відіграють різноманітні культури, часто східного походження, що до певної міри замінюють собою втрату багатьох культурних цінностей. На думку К. Ранера екзистенційність та антропологічна спрямованість до людського суб'єкта в умовах західного суспільства стали характерні і для традиційних релігійних інституцій [11].

В умовах кризи, як наслідок розпаду традиційних соціальних інститутів, з'являються попередження про небезпеку глобальної смуті, хаосу, про майбутню загибель цивілізацій, рух світу до нового тоталітаризму або середньовіччя та про реальну загрозу демократичним інститутам з боку необмеженого лібералізму ринкової стихії. На цій основі зростає рівень песимізму в оцінюванні та прогнозах (від визнання громадянського типу суспільства Заходу в ролі локального соціуму до можливостей духовно-ціннісної кризи у постмодерновому світі). На думку А. Неклеси, можна говорити про «новий поворот історії в протилежний бік від досягнень Нового часу, коли зустріч культур відбувається під знаком соціального постмодерну та одночасного вірогідного пробудження неоархаїки як певної орієнтації світу» [3, с. 90].

У середині самої культури вже відбувається низка істотних змін, які пов'язані із розвитком науки, поширенням наукового знання та інформації по експоненційній прямій. Це кардинально змінило основні риси і особливості сучасної культури. Справа в тім, що її звичні риси заклалися ще в епоху Відродження з орієнтацією наук і наукового знання на людину і її потреби при загальній обмеженій кількості наук та слабкій диференційованості між ними. Саме за таку антропоцентричну орієнтацію традиційна для нас культура отримала назву «гуманітарної». В умовах сучасного інформаційного суспільства виникає новий феномен культури – культури «мозаїчного» типу. Основною його особливістю є те, що людина поступово перестає виступати центральним об'єктом науки, витісняючись іншими об'єктами і проблемами. Зазналі змін і форми залучення індивідуальної культури до культури суспільства: вже більша частина знань та інформації

отримується людиною по каналах засобів масової інформації та комунікації. Спостерігається явище і відчуття розпаду зв'язку часів. Загалом, це призводить до формування амбівалентного стану свідомості, що виражається в еkleктичному синтезі традиційних і нетрадиційних культурних впливів, втратою індивідом чіткої орієнтації стосовно цілей власного духовного розвитку.

На нашу думку, для розуміння перспектив подальшого розвитку людської культури, пошуку шляхів успішного подолання кризових етапів (а сучасність є типовим прикладом саме кризових явищ у світовій культурі) необхідно не лише аналізувати гуманістичну спрямованість культури і наукового пізнання зокрема, з'ясувати причини такого повернення культури «обличчям до людини», але й обов'язково звертати увагу на той ступінь гуманності культури, що притаманна певному цивілізаційному утворенню в зазначений період часу (базові цінності, ідеї відношення людини до Бога, до природи, до свого ближнього). Історичний досвід неодноразово давав підстави пересвідчуватися в тому, що ті суспільства, які закладали у підвалини свого існування принципи несправедливості, обману, насилля над ближнім, деструктивну ієрархічність, врешті решт вичерпували потенціал свого розвитку і приходили до занепаду, не дивлячись на технічні чи побутово-комфортні здобутки. Образно і метафорично це можна охарактеризувати словами Ностардамуса, висловленими в одному з його сонетів: «держава звірів довгий вік не живе».

У зв'язку з цим виникає питання про ступінь гуманістичності культури, наскільки вона сприяє формуванню найкращих людських якостей. Сучасний науковий дискурс у розумінні суті людини часто спирається на уявлення про тісний зв'язок людини з тваринним світом, виявом чого є теорія еволюції. Це закономірно породжує цілу низку філософських питань, які стосуються витоків і значення моральних норм і правил (чи вони відносні, чи мають абсолютний характер імперативу – як за Ф. Достоєвським: «Якщо Бога не існує, тоді все дозволено»), головних цінностей особистості. Зрозуміло, що у деструктивній культурі людяність є небажаним і зайвим тягарем. «Людині боляче нести тягар своєї людяності... Людина мріяла стягти з себе нестерпний тягар людяності, як мріють про це чоловіки, які взули черевики дитячого розміру» [14, с. 31].

Уявлення про те, що є найважливішим для розвитку сучасної культури, оцінка значення різних напрямків суспільного розвитку та соціальних цінностей передбачає оперування суспільною свідомістю певними політичними ідеологемами та соціальними міфологемами. При цьому особливості їх сприйняття різними групами населення певної спільноти залежать від особливостей їх менталітету, культурного рівня, світогляду. Подібна залежність простежується й у співвідношенні політичних та релігійних ідеологем, визначаючи в багатьох випадках її соціальний зміст.

Сучасні інформаційні технології змінили сам порядок і засоби комунікації людини. Контакти стали більш швидкими у часі і доступними у просторі. Завдяки розвитку цієї сфери спостерігається своє-

рідне явище стиснення реального географічного простору, своєрідне його «подолання», що не може бути здійснено з аналогічною швидкістю за допомогою звичайних (хоча і дуже модернізованих) засобів пересування. При цьому таке подолання реального фізичного простору сприяє також подоланню простору культурного, призводить до істотних змін у формах і способах міжцивілізаційного спілкування. Значну роль у цьому процесі спілкування починає відігравати також міжнародний туризм з його специфічною філософією гостинності. Саме цей аспект сучасної міжкультурної взаємодії повинен привернути увагу соціально-філософської думки в умовах усе зростаючої мобільності зв'язку.

Поряд із позитивними результатами впровадження нових засобів міжлюдської комунікації, з'являються і явища, що викликають занепокоєння: «фейковий» контент, «тролінг» та ін. Тобто, інтернет-контент та ЗМІ стають дедалі могутнішими засобами не лише трансляції різнопланової інформації, але й цілеспрямованого формування віртуального простору, моделювання поведінки людини, маніпулювання її свідомістю.

Виникає питання здатності людини до фільтрування негативного контенту, що не несе в собі позитивних сенсів. Ця здатність повинна ґрунтуватися на сталих і чітких уявленнях людини про категорії добра і зла, цілі і засоби їх досягнення, протистоянні спробам деструктивних осіб із злочинною свідомістю маніпулювати і наносити шкоду оточуючим.

Висновки

Кризовий стан сучасної культури, є певною мірою закономірним результатом істотних змін у соціально-економічних умовах розвитку різних країн, зближення умов і рівня життя представників різних культур, поширення серед них цінностей і прагнень суспільства споживання. Тому соціально-філософську актуальність набуватиме питання про ступінь гуманістичності культури, наскільки вона сприяє формуванню найкращих людських якостей, пам'ятаючи про діалектичний характер розвитку явищ культури.

Список літератури

1. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество: опыт социального прогнозирования / Д. Белл. – М. : Academia, 1999. – 949 с.
2. Библер В.С. Культура. Диалог культур (Опыт определения) / В.С. Библер // Вопросы философии. – 1989. – № 6. – С. 31-42.
3. Ваторопин А.С. Религиозный модернизм и постмодернизм / А.С. Ваторопин // СОЦИС. – 2001. – № 11. – С. 84-93.
4. Дротянко Л.Г. Інформаційний простір і діалог культур в інтер'єрі XXI століття / Л.Г. Дротянко // Вісник Національного авіаційного університету. Серія : Філософія. Культурологія. – 2011. – № 1. – С. 5-8.
5. Дротянко Л.Г. Масова культура і масова свідомість в умовах глобалізації / Л.Г. Дротянко // Вісник Національного авіаційного університету. Серія : Філософія. Культурологія. – 2013. – № 1. – С. 5-8.
6. Дротянко Л.Г. Ментальний аспект комунікації в полікультурному середовищі в умовах глобалізації / Л.Г. Дротянко // Вісник Національного авіаційного університету. Серія : Філософія. Культурологія. – 2013. – № 2. – С. 5-8.
7. Кара-Мурза С.Г. Евроцентризм – едипов комплекс інтелігенції / С.Г. Кара-Мурза. – М. : Изд-во Экмо, 2002. – 256 с.

8. Лобовик Б.О. Буденна релігійна свідомість. Гносеологічний аналіз / Б.О. Лобовик. – К. : Видавництво Київського університету, 1971. – 174 с.

9. Маркузе Г. Эрос и цивилизация. Одномерный человек : Исследование идеологии развитого индустриального общества / Г. Маркузе : [пер. с англ., послесл., примеч. А.А. Юдина] ; сост., предисл. В.Ю. Кузнецова. – М. : ООО «Издательство АСТ», 2002. – 526, [2] с. – (Philosophy).

10. Матюхіна О.А. До проблеми деструктивної комунікації / О.А. Матюхіна, М.А. Абисова // Глобалізаційний контекст комунікації в умовах інформаційного суспільства (філософські читання, присвячені міжнародному Дню філософії). Збірник наукових праць. – К. : НАУ, 2014. – С. 2-4.

11. Минявичюс Я.В. Научно-техническая революция и кризис религии в капиталистическом обществе / Я.В. Минявичюс // Религия в век научно-технической революции. – М. : Политиздат, 1979. – С. 5-44.

12. Ороховська Л.А. Мас-медіа інформаційної доби та проблема атомізації суспільства / Л. А. Ороховська // Вісник національного авіаційного університету. Серія : Філософія. Культурологія. – 2012. – № 2 (16). – С. 56-59.

13. Ороховська Л.А. Несуттєве як насушне в бутті людини споживацького суспільства / Л.А. Ороховська // Міжнародна наукова конференція «Дні науки філософського факультету – 2016», 20-21 квіт. 2016 р. : [матеріали доповідей та виступів] ; Київський національний університет імені Тараса Шевченка, ВПЦ «Київський університет». – 2016. – Ч. 1. – 183 с.

14. Стогофф И. Апокалипсис вчера : Комментарий на Книгу пророка Даниила / Илья Стогофф. – М. : АСТ, 2010. – 252, [4] с.

15. Тоффлер Э. Шок будущего / Э. Тоффлер : [пер. с англ.]. – М. : АСТ, 2002. – 557 с.

16. Фурсов А. На пороге глобального хаоса. Битва за будущее / А. Фурсов, С. Правосудов (ред.). – М. : Книжный мир, 2015. – 288 с.

Е.Н. Сидоркина

ГУМАНИЗМ И ГУМАННОСТЬ КУЛЬТУРЫ В ИНФОРМАЦИОННОМ ОБЩЕСТВЕ

В статье рассматриваются вопросы соотношения гуманистической направленности и глубины гуманности современной культуры в условиях информационного общества.

Ключевые слова: культура, гуманизм, гуманность, информационное общество, общество потребления, мозаичность культуры, коммуникация.

E. Sidorkina

HUMANISM AND HUMANENESS OF CULTURE IN THE INFORMATION SOCIETY

This article concerns issues of correlation of humanistic orientation and depth of humaneness for contemporary culture in Information Society.

Key words: culture, humanism, humanity, information society, consumer society, a mosaic of culture, communication.

УДК 001 [14+17] (045)

Н.М. Сухова

ПРОБЛЕМА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЛЮДЯНОСТІ В ПРОЦЕСІ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ: XX – XXI СТОЛІТТЯ

Національний авіаційний університет

Анотація. У статті розглянуто проблему збереження людяності та гідного існування особистості в XXI столітті.

Ключові слова: адаптивність, конформізм, гідність, людяність, розлюднення, особистість.

Вступ

Початок XXI століття ознаменувався поглибленням процесів глобалізації у всіх сферах існування людства – освіті, економіці, політиці тощо. Формується новий тип цивілізації, в якій домінує ринок послуг. Суспільство стає більш мобільним у всіх аспектах свого існування. Для людства, в усі часи, актуальною була й лишається тема збереження людяності та гідного існування особистості в складноорганізованому світі. Стрімкий розвиток науково-технічного прогресу, озброїв людство могутніми, небаченими досі технічними засобами пізнання, збереження, поширення інформації. «Водночас, – підкреслює О. Матюхіна, – з'явилися глобальні проблеми сучасності, без вирішення яких подальший розвиток людства і навіть його існування опиняється під знаком питання» [1, с. 58]. Ще наприкінці XX століття філософами наголошувалося про небезпеку щодо матеріально-технічного розвитку цивілізації. Було помічено, що науково-технічні досягнення не стільки сприяють розвитку людства, скільки служать засобами утвердження безмежного споживацтва як еталону, поширення масової культури замість цінностей загальнолюдської культури.

За останні п'ять років ми спостерігаємо загострення та збільшення чисельності воєнних конфлік-

тів й непорозумінь між народами та релігійними конфесіями. Між тим як концепції безконфліктного соціуму, всі сили якого будуть спрямовані на сталий розвиток, і понині залишаються теоретичними конструкціями [2, с. 34]. Тому, щоб людина XXI століття гідно прийняла виклики свого часу, вкрай необхідно провести ревізію попереднього досвіду життя людства в різні історичні періоди та напрацювати специфічні навички для повноцінного проживання в якійсь новій епосі.

Постановка завдання

Метою даної статті є розгляд проблеми збереження людяності та гідного існування особистості в XXI столітті. Для цього доцільно розглянути вжиті, протягом історії людства, методи усереднення людини, придушення її різноплановості – з одного боку, а з іншого боку – факти ствердження особистості свого неповторного Я, збереження гідності у світі, де конформізм і втеча від свободи стають нормами поведінки і забезпечують соціальний успіх.

Аналіз досліджень і публікацій

Проблеми збереження людяності в різні історичні періоди існування суспільства присвячено значну кількість наукової та художньої літератури. Розв'язанню цього питання приділяють особливу